

Wyrok z dnia 12 lipca 2011 r.

II UK 378/10

Podleganie przez syndyka obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym w okresie od dnia rozpoczęcia wykonywania działalności pozarolniczej do dnia zaprzestania jej wykonywania w rozumieniu art. 13 ust. 4 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2009 r. Nr 205, poz. 1585 ze zm.) należy odnosić do okresu sprawowania funkcji syndyka, a nie do faktycznego wykonywania przez niego określonych czynności w toku postępowania upadłościowego.

Przewodniczący SSN Jerzy Kuźniar, Sędziowie SN: Katarzyna Gonera, Małgorzata Wrębiakowska-Marzec (sprawozdawca).

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 12 lipca 2011 r. sprawy z wniosku Ewy P. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w P. o podleganie ubezpieczeniu społecznemu, na skutek skargi kasacyjnej wnioskodawczyni od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 12 maja 2010 r. [...]

o d d a l i ł skargę kasacyjną.

U z a s a d n i e

Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Płocku wyrokiem z dnia 23 września 2009 r. oddalił odwołanie Ewy P. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych-Oddziału w P. z dnia 23 kwietnia 2008 r. w zakresie, w jakim ustalono podleganie wnioskodawczyni ubezpieczeniom społecznym z tytułu wykonywania pozarolniczej działalności w okresach 30 grudnia 1999 r. do 31 maja 2000 r., od 1 lipca do 8 września 2000 r., od 10 września 2000 r. do 1 marca 2002 r., od 3 marca do 30 listopada 2002 r. oraz od 1 stycznia 2003 r. do 10 maja 2005 r.

Sąd Okręgowy ustalił, że w spornych okresach wnioskodawczyni pełniła funkcję syndyka: 1. firmy W. S. w okresie od 21 września 1999 r. do 19 grudnia 2001 r.,

2. Gminnej Spółdzielni w S. z siedzibą w G. w okresie od 13 lutego 2001 r. do 24 czerwca 2003 r., 3. S. w C. w okresie od 5 kwietnia 2001 r. do 24 czerwca 2003 r. oraz 4. Zakładów Wytwórczych Urządzeń Wodociągowych w M. w okresie od 7 lutego 2002 r. do 10 maja 2005 r.

Dokonując interpretacji znajdujących zastosowanie w sprawie: 1. art. 14 § 5 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 października 1934 r. - Prawo upadłościowe (jednolity tekst: Dz.U. z 1991 r. Nr 118, poz. 512 ze zm., powoływanego dalej jako rozporządzenie z 1934 r.), zgodnie z którym w zakresie ubezpieczeń społecznych do syndyków i członków ich rodzin stosuje się przepisy o ubezpieczeniu społecznym osób prowadzących działalność gospodarczą oraz ich rodzin, 2. obowiązującego od 1 października 2003 r. przepisu art. 157 ust. 4 ustawy z dnia 18 lutego 2003 r. - Prawo upadłościowe i naprawcze (Dz.U. Nr 60, poz. 535 ze zm., powoływanej dalej jako Prawo upadłościowe), w myśl którego syndyk, nadzorca sądowy, zarządca będący osobą fizyczną jest osobą prowadzącą pozarolniczą działalność w rozumieniu przepisów o systemie ubezpieczeń społecznych oraz o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, Sąd Okręgowy uznał, że nakazują one stosować do syndyka przepisy o ubezpieczeniu społecznym, przez które należy rozumieć przepisy ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2009 r. Nr 205, poz. 1585 ze zm., powoływanej dalej jako ustawa systemowa). W ocenie Sądu pierwszej instancji, syndyk nie może wykazywać okresów faktycznego niewykonywania obowiązków na potrzeby zwolnienia się z obowiązku ubezpieczeń społecznych. Ustawodawca, nakładając w art. 14 § 5 rozporządzenia z 1934 r. oraz w art. 157 ust. 4 Prawa upadłościowego obowiązek odpowiedniego stosowania wobec syndyka przepisów o ubezpieczeniu społecznym osób prowadzących działalność gospodarczą oraz ich rodzin, zastosował fikcję prawną, która przesądzała o podleganiu przez syndyka obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym. Przepisy te obejmowały więc jedynie kwestie ubezpieczeń społecznych, z uwzględnieniem odrębności funkcji syndyka od konstrukcji prawnej osoby prowadzącej działalność gospodarczą (przedsiębiorcy). Oznacza to, że wobec syndyków nie można stosować wszystkich rozwiązań właściwych dla osób prowadzących działalność gospodarczą, w tym w zakresie możliwości wykazywania okresów faktycznych przerw w prowadzeniu tej działalności na potrzeby ustalania obowiązku ubezpieczeniowego.

Wyrokiem z dnia 12 maja 2010 r. Sąd Apelacyjny w Warszawie oddalił apelację wnioskodawczynie, dzieląc ustalenia poczynione przez Sąd pierwszej instancji. W zakresie oceny prawnej Sąd Apelacyjny wskazał, że w całym okresie objętym zaskarżoną decyzją tytułem ubezpieczenia wnioskodawczynie było pełnienie przez nią funkcji syndyka. Zgodnie z art. 6 ust. 1 pkt 5 ustawy systemowej, wykonywanie działalności pozarolniczej jest tytułem obowiązkowych ubezpieczeń emerytalnego i rentowych. W myśl art. 8 ust. 6 tej ustawy, pozarolniczą działalność wykonują: 1. osoby prowadzące pozarolniczą działalność gospodarczą na podstawie przepisów o działalności gospodarczej lub innych przepisów szczególnych; 2. twórcy i artyści; 3. osoby prowadzące działalność w zakresie wolnego zawodu: a) w rozumieniu przepisów o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne, b) z której przychody są przychodami z działalności gospodarczej w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych; 4. wspólnicy jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością oraz wspólnicy spółki jawnej, komandytowej lub partnerskiej; 5. osoby prowadzące niepubliczną szkołę, placówkę lub ich zespół, na podstawie przepisów o systemie oświaty. Na podstawie art. 157 ust. 3 Prawa upadłościowego działalność pozarolniczą w rozumieniu ustawy systemowej wykonują również syndyk, nadzorca sądowy i zarządca. Stosownie do art. 13 ust. 4 ustawy systemowej, obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu podlegają osoby prowadzące pozarolniczą działalność - od dnia rozpoczęcia wykonywania działalności do dnia zaprzestania wykonywania tej działalności, zaś począwszy od 20 września 2008 r. wyłączeniem objęty jest okres, na który wykonywanie działalności zostało zawieszona na wniosek przedsiębiorcy na podstawie przepisów o swobodzie działalności gospodarczej. Ponieważ przepisy o swobodzie działalności gospodarczej nie mają zastosowania do syndyków, do których w zakresie ubezpieczeń społecznych stosuje się jedynie przepisy o systemie ubezpieczeń społecznych, to syndyk nie może po 20 września 2008 r. dokonać zawieszenia swej działalności, jak czyni to przedsiębiorca. Przepisy ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (jednolity tekst: Dz.U. z 2010 r. Nr 220, poz. 1447 ze zm.) przed jej nowelizacją nie przewidywały możliwości zawieszenia działalności przez przedsiębiorcę, zakładając, iż z zasady jest ona prowadzona w sposób ciągły i zorganizowany (art. 2 ustawy). Jednakże, w ocenie Sądu drugiej instancji, wobec treści art. 13 ust. 4 ustawy systemowej, obowiązek ubezpieczenia społecznego nie istniał po rzeczywistym, nawet okresowym, zaprzestaniu działal-

ności gospodarczej, niezależnie od wprowadzenia z tego tytułu zmian w ewidencji tej działalności (tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 4 kwietnia 2008 r., I UK 293/07). Taka interpretacja art. 13 ust. 4 dokonywana była w orzecznictwie sądowym w konkretnych stanach faktycznych i ze szczególną ostrożnością z uwagi na możliwość traktowania przepisów w sposób przedmiotowy i koniunkturalny, dla wykorzystania określonych rozwiązań prawnych w celu uniknięcia obowiązku składkowego mimo prowadzenia działalności. Zdaniem Sądu Apelacyjnego, syndyk powołany przez sąd upadłościowy do pełnienia swoich funkcji w tym postępowaniu nie może powołać się na czasowe zaprzestanie prowadzonej przez siebie działalności z uwagi na niepodjęcie czynności z przyczyn od siebie niezależnych, takich jak oczekiwanie na rozprawę, na której zatwierdzono listę wierzytelności, upływ terminu do zgłoszenia wierzytelności lub oferty zakupu majątku upadłego lub składników tego majątku, zgodę sądu na sprzedaż przedsiębiorstwa lub zgody sędziego-komisarza na zawarcie ugody z pracownikami, rozpoznanie sprzeciwu co do zatwierdzenia listy wierzytelności, zatwierdzenie ostatecznego sprawozdania przez sąd, spis majątku przez komisję inwentaryzacyjną i wycenę majątku przez rzeczoznawcę, uprawomocnienie się planu podziału, itp. Żaden z wymienionych szczegółowo przez wnioskodawczynię okresów nie dotyczy sytuacji nadzwyczajnych i niewiązanych się z biegiem postępowań upadłościowych, a wnioskodawczyni w okresach tych nie była zwolniona z pełnienia funkcji syndyka. Sąd drugiej instancji wskazał, że z art. 173, art. 168 ust. 1 i art. 169 Prawa upadłościowego wynika, iż niezależnie od konieczności oczekiwania pomiędzy podejmowaniem poszczególnych czynności w postępowaniu upadłościowym, których bieg nie zawsze jest uzależniony od syndyka, musi on stale pozostawać w gotowości wynikającej ze sprawowania zarządu majątkiem upadłego oraz z zadań dotyczących jego likwidacji, spowodowanej możliwością wystąpienia nieprzewidzianych w tym postępowaniu zdarzeń czy to faktycznych, czy prawnych, podejmowanych wobec masy tego majątku. Niezależnie zatem od czynności planowanych lub narzuconych przez zasady postępowania upadłościowego, syndyk - sprawując swoją funkcję - w każdym czasie może być zmuszony do podjęcia czynności wynikających z zakresu obowiązków i uprawnień związanych z jej pełnieniem. Od czasu powołania do wykonywania czynności syndyka nie może on czasowo zaprzestać wykonywania tej funkcji, sprawowanej zarówno poprzez konkretne czynności faktyczne i prawne, jak i poprzez oczekiwanie na czynności podejmowane przez inne podmioty lub osoby wobec zarządzanego majątku. Stosując analogię do dopuszczo-

nych w przepisach o systemie ubezpieczeń społecznych i orzecznictwie sądów powszechnych i Sądu Najwyższego przerw w prowadzeniu działalności pozarolniczej powodujących ustanie podlegania ubezpieczeniom społecznym, a polegających na rzeczywistym zaprzestaniu i ponownym podjęciu tej działalności, należy uznać, że wskazywany przez wnioskodawczynię czas oczekiwania nie może być uznany za taką przerwę. Wprawdzie nie jest tak, że przerwa w obowiązku ubezpieczenia z tytułu sprawowania funkcji syndyka nigdy nie mogłaby nastąpić, jednakże musiałoby to być związane ze szczególnymi okolicznościami, wykluczającymi podejmowanie jakichkolwiek działań przez syndyka, np. wskutek sytuacji nadzwyczajnych. W niniejszej sprawie sytuacje takie nie wystąpiły.

W skardze kasacyjnej od powyższego wyroku wnioskodawczyni zarzuciła: I. naruszenie prawa materialnego, tj.: 1) art. 13 pkt 4 ustawy systemowej w związku z art. 14 § 5 rozporządzenia z 1934 r. oraz - z ostrożności procesowej - art. 13 pkt 4 ustawy systemowej w związku z art. 157 ust. 4 Prawa upadłościowego, poprzez przyjęcie, że w przypadku sprawowania funkcji syndyka przerwa w obowiązku ubezpieczenia z tego tytułu mogłaby nastąpić ale musiałoby to być związane ze szczególnymi okolicznościami, wykluczającymi podejmowanie jakichkolwiek działań, np. wskutek sytuacji nadzwyczajnych, a w związku z tym przyjęcie, że wobec syndyków nie można stosować rozwiązań właściwych dla osób prowadzących działalność gospodarczą, w przypadku których nie musi to być związane ze szczególnymi okolicznościami (co do przedsiębiorców wystarczy wykazanie okresu faktycznej przerwy [zawieszenia] w prowadzeniu działalności, bez względu na jej przyczynę i związenie ze szczególnymi okolicznościami); 2) art. 13 pkt 4 ustawy systemowej w związku z art. 14 § 5 rozporządzenia z 1934 r. oraz - z ostrożności procesowej - art. 13 pkt 4 ustawy systemowej w związku z art. 157 ust. 4 Prawa upadłościowego, poprzez przyjęcie, że powstałe całkowicie niezależnie od syndyka okresy faktycznej przerwy w sprawowaniu przez niego funkcji nie mogą stanowić podstawy do przerwy w obowiązku ubezpieczenia; II. naruszenie prawa procesowego, którego uchybienie mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy, a mianowicie: 1) art. 233 k.p.c., polegające na przekroczeniu granic swobodnej oceny dowodów poprzez przyjęcie, że wszystkie wymienione przez wnioskodawczynię okresy faktycznej przerwy w wykonywaniu funkcji syndyka nie dotyczą sytuacji nadzwyczajnych; 2) art. 328 § 2 k.p.c., poprzez jego błędne zastosowanie, tj. niewyjaśnienie podstawy prawnej wyroku oraz nieprzytoczenie przepisów prawa, na podstawie których Sąd Apelacyjny, nie dzielając

wyrażonej w uzasadnieniu wyroku Sądu Okręgowego opinii, iż syndyk nie może wykazywać okresów faktycznego niewykonywania obowiązków na potrzeby zwolnienia się z obowiązku ubezpieczeń społecznych, uznał, że możliwość taka istnieje, ale okresy faktycznego niewykonywania funkcji syndyka muszą być związane ze szczególnymi okolicznościami, wykluczającymi podejmowanie przez niego jakichkolwiek działań, np. wskutek sytuacji nadzwyczajnych i że nie ma znaczenia okoliczność czy okresy faktycznego niewykonywania funkcji syndyka powstały z przyczyn od niego niezależnych, czy zależnych.

Wskazując na powyższe zarzuty skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości oraz uchylenie poprzedzającego go wyroku Sądu pierwszej instancji w całości i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania, ewentualnie - na zasadzie art. 398¹⁶ k.p.c. - uchylenie zaskarżonego wyroku i orzeczenie co do istoty sprawy poprzez przyjęcie, że wnioskodawczyni we wskazanych w skardze kasacyjnej okresach nie podlega ubezpieczeniu emerytalnemu, rentowemu i wypadkowemu.

W uzasadnieniu skargi podniesiono, że wolą ustawodawcy było objęcie syndyków obowiązkiem ubezpieczeń społecznych poprzez zrównanie lub przynajmniej zbliżenie ich sytuacji do sytuacji przedsiębiorców. Do obu tych podmiotów należy zatem stosować te same zasady w zakresie wyłączenia spod obowiązku ubezpieczeń społecznych w okresie faktycznej przerwy w wykonywaniu działalności lub sprawowania funkcji. Nadto, w odróżnieniu od przedsiębiorcy, syndyk nie posiada swobody w podejmowaniu decyzji o przerwie w sprawowaniu funkcji, a jego działalność charakteryzuje brak ciągłości w podejmowaniu czynności. Brak w odniesieniu do syndyka charakteryzującej pozarolniczą działalność gospodarczą cechy zorganizowanego i ciągłego charakteru działalności uzasadnia przyjęcie poglądu, że „jakakolwiek przerwa z jakichkolwiek powodów w faktycznym podejmowaniu czynności przez syndyka uzasadnia wyłączenie takiego okresu z ubezpieczenia społecznego”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna jest niezasadna. Nieusprawiedliwione są zarzuty naruszenia przepisów postępowania. Zarzut obrazy art. 233 § 1 k.p.c. uchyla się spod oceny Sądu Najwyższego, który nie jest sądem faktu, ale sądem prawa i z tego względu podstawy skargi kasacyjnej nie mogą stanowić zarzuty dotyczące ustalenia faktów

lub oceny dowodów (art. 398³ § 3 k.p.c.), do której to sfery art. 233 § 1 k.p.c. odnosi się wprost. Odnośnie do zarzutu naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. należy w pierwszym rzędzie zwrócić uwagę, że ponieważ przepis ten wymienia konstrukcyjne elementy uzasadnienia wyroku sądu pierwszej instancji, a w postępowaniu apelacyjnym stosowany jest jedynie odpowiednio poprzez art. 391 § 1 k.p.c., przeto zarzut jego obrazy przez sąd drugiej instancji wymaga dla swej skuteczności przytoczenia przepisu stosowanego przez ten sąd w postępowaniu odwoławczym, czego skarżąca nie czyni. Nadto w orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że zarzut naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. może być usprawiedliwiony tylko w tych wyjątkowych okolicznościach, w których treść uzasadnienia orzeczenia sądu drugiej instancji uniemożliwia całkowicie dokonanie oceny toku wyводу, który doprowadził do wydania orzeczenia lub w przypadku zastosowania prawa materialnego do niedostatecznie jasno ustalonego stanu faktycznego (inaczej mówiąc, gdy z uzasadnienia orzeczenia nie da się odczytać, jaki stan faktyczny lub prawny stanowił podstawę rozstrzygnięcia), tylko bowiem w takim przypadku zaskarżony wyrok nie poddaje się kontroli kasacyjnej i może to mieć wpływ na wynik sprawy. Takich braków uzasadnienie zaskarżonego wyroku nie zawiera, gdyż sąd odwoławczy - w ramach nałożonego na niego obowiązku samodzielnego dokonania jurydycznej oceny dochodzonego żądania - jest uprawniony do odmiennej niż sąd pierwszej instancji wykładni przepisów prawa stanowiących podstawę rozstrzygnięcia. Wreszcie art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c. stawia wymaganie wykazania przez skarżącego, że zarzucane naruszenie przepisów postępowania mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy. Chociaż skarżąca - formułując zarzut obrazy art. 328 § 2 k.p.c. - na przesłankę tę wskazuje, to uzasadnienie skargi kasacyjnej nie zawiera jakiegokolwiek wyводу w tym zakresie. Powyższe kwestie były wielokrotnie przedmiotem rozważań Sądu Najwyższego (por. np. wyroki z dnia 24 listopada 2010 r., I PK 107/10, LEX nr 737366; z dnia 15 grudnia 2010 r., II PK 138/10, LEX nr 738557 oraz z dnia 12 stycznia 2011 r., II PK 129/10, LEX nr 737385 i orzeczenia w nich powołane).

Niezasadne są również zarzuty naruszenia prawa materialnego. Z ustaleń faktycznych sprawy, w której wniesiona została rozpoznawana skarga kasacyjna wynika, że w okresach objętych sporem skarżąca pełniła funkcję syndyka w czterech postępowaniach upadłościowych. Z racji pełnienia tej funkcji podlegała ubezpieczeniom społecznym początkowo na podstawie art. 14 § 5 rozporządzenia z 1934 r. (w brzmieniu obowiązującym od 3 stycznia 1998 r.), zgodnie z którym w zakresie ubez-

pieczeń społecznych do syndyków i członków ich rodzin stosuje się przepisy o ubezpieczeniu społecznym osób prowadzących działalność gospodarczą oraz ich rodzin, a następnie od dnia 1 października 2003 r. - na podstawie art. 157 ust. 4 Prawa upadłościowego, w myśl którego syndyk, nadzorca sądowy, zarządca będący osobą fizyczną jest osobą prowadzącą pozarolniczą działalność w rozumieniu przepisów o systemie ubezpieczeń społecznych oraz o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych. Zagadnienie podlegania przez syndyka powołanego przed wejściem w życie art. 157 ust. 4 Prawa upadłościowego dwóm reżimom prawnym z punktu widzenia objęcia obowiązkiem ubezpieczenia zdrowotnego zostało pozytywnie rozstrzygnięte w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 14 lutego 2008 r., I UK 257/07 (OSNP 2009 nr 9-10, poz. 126). Sąd Najwyższy w obecnym składzie podziela zawartą w uzasadnieniu tego wyroku argumentację również w odniesieniu do podlegania przez syndyka obowiązkowi ubezpieczeń społecznych. Co prawda skarżąca nie kwestionuje wprost podlegania wskazanym wyżej dwóm reżimom prawnym, jednakże zajęcie stanowiska w tej kwestii uzasadnia sformułowanie przez nią zarzutu obrazy art. 13 pkt 4 ustawy systemowej w związku z art. 157 ust. 4 Prawa upadłościowego jedynie „z ostrożności”.

Stosownie do przepisów ustawy systemowej osoby fizyczne, które na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej są osobami prowadzącymi pozarolniczą działalność podlegają obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym (art. 6 ust. 1 pkt 5) oraz ubezpieczeniu wypadkowemu (art. 12 ust. 1). Przepis art. 8 ust. 6 tej ustawy zawiera definicję osoby prowadzącej pozarolniczą działalność, uznając za taką przed dniem 1 stycznia 2003 r.: osobę prowadzącą pozarolniczą działalność gospodarczą na podstawie przepisów o działalności gospodarczej lub innych przepisów szczególnych (pkt 1), twórcę i artystę (pkt 2) oraz osobę wykonującą wolny zawód w rozumieniu przepisów o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiągniętych przez osoby fizyczne (pkt 3). Od dnia 1 stycznia 2003 r. pojęcie osoby prowadzącej pozarolniczą działalność objęło - dla potrzeb podlegania ubezpieczeniom społecznym - obok osób określonych w pkt 1 i 2 również osobę prowadzącą działalność w zakresie wolnego zawodu (pkt 3), po pierwsze - w rozumieniu przepisów o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiągniętych przez osoby fizyczne (ppkt a) oraz po drugie - z której przychody są przychodami z działalności gospodarczej w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób

fizycznych (ppkt b), a nadto wspólnika jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością oraz wspólników spółki jawnej, komandytowej lub partnerskiej (pkt 4).

W judykaturze i doktrynie przyjmuje się, że w zakresie ubezpieczeń społecznych syndyk masy upadłości nie jest żadną z osób wymienionych w art. 8 ust. 6 ustawy systemowej, a podstawę podlegania przez niego ubezpieczeniom społecznym stanowi art. 6 ust. 1 pkt 5 ustawy systemowej w związku z art. 14 § 5 rozporządzenia z 1934 r. i art. 157 ust. 4 Prawa upadłościowego (por. powołany wyżej wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 lutego 2008 r., I UK 257/07 i szeroko przytoczone w nim orzecznictwo i piśmiennictwo). Skarżąca poglądu tego nie kwestionuje, ale prezentuje stanowisko, że skoro zgodnie z art. 13 pkt 4 ustawy systemowej osoby prowadzące pozarolniczą działalność podlegają obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym w okresie od dnia rozpoczęcia wykonywania działalności do dnia zaprzestania wykonywania tej działalności, a w zakresie podlegania ubezpieczeniom społecznym stosowało się do niej przepisy o ubezpieczeniu społecznym osób prowadzących działalność gospodarczą (art. 14 § 5 rozporządzenia z 1934 r.), zaś od dnia 1 października 2003 r. posiadała status osoby prowadzącej pozarolniczą działalność w rozumieniu przepisów o systemie ubezpieczeń społecznych (art. 157 ust. 4 Prawa upadłościowego), to w okresach przerw w faktycznym sprawowaniu przez nią funkcji syndyka, przez które rozumie - wynikające ze specyfiki poszczególnych etapów toczącego się postępowania upadłościowego - niepodejmowanie czynności zmierzających do likwidacji majątku upadłego i zaspokojenia wierzycieli, powinno stosować się do niej dotyczące przedsiębiorców zasady wyłączania z obowiązku ubezpieczeniowego.

Błędne jest założenie skarżącej, że zamiarem ustawodawcy było zrównanie, w zakresie podlegania ubezpieczeniom społecznym, sytuacji prawnej syndyka masy upadłości i przedsiębiorcy. Gdyby tak istotnie było, niewątpliwie przepisy art. 14 § 5 rozporządzenia z 1934 r. oraz art. 157 ust. 4 Prawa upadłościowego jednoznacznie uznawałyby syndyka za osobę prowadzącą pozarolniczą działalność gospodarczą w rozumieniu przepisów początkowo ustawy z dnia 18 grudnia 1976 r. o ubezpieczeniu społecznym osób prowadzących działalność gospodarczą oraz ich rodzin (jednolity tekst: Dz.U. z 1989 r. Nr 46, poz. 250 ze zm.), a następnie ustawy systemowej. Tak jednak nie jest, gdyż pierwsze ze wskazanych unormowań stanowiło jedynie o stosowaniu wobec syndyka w sferze ubezpieczeń społecznych przepisów dotyczących osób prowadzących działalność gospodarczą, drugie natomiast uznaje go co prawda

za osobę prowadzącą pozarolniczą działalność w rozumieniu art. 6 ust. 1 pkt 5 ustawy systemowej, ale niebędącą osobą prowadzącą pozarolniczą działalność gospodarczą, o której stanowi art. 8 ust. 6 pkt 1 tej ustawy. Jest to zrozumiałe, gdy się uwzględni - co zauważa sama skarżąca - że brak jest „w odniesieniu do syndyka charakteryzującej pozarolniczą działalność gospodarczą cechy zorganizowanego i ciągłego charakteru działalności”. Właśnie okoliczność, że nieodzownym atrybutem działalności gospodarczej jest jej wykonywanie we własnym imieniu i na własną rzecz, w sposób zorganizowany i ciągły (por. obowiązujący do dnia 20 sierpnia 2004 r. przepis art. 2 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 19 listopada 1999 r. - Prawo działalności gospodarczej, Dz.U. Nr 101, poz.1178 ze zm. oraz art. 4 ust. 1 w związku z art. 2 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej, jednolity tekst: Dz.U. z 2007 r. Nr 155, poz. 1095 ze zm.), stanowiła podstawę utrwalenia się w orzecznictwie Sądu Najwyższego poglądu, iż sam wpis w ewidencji tej działalności - pomimo, co do zasady, formalnego (trwanie określonej sytuacji prawnej), a nie faktycznego (rzeczywiste wykonywanie działalności) określenia w art. 13 ust. 4 ustawy systemowej granic czasowych przymusu ubezpieczeniowego - niepołączony z faktycznym jej prowadzeniem, nie stanowi wystarczającej podstawy do zaistnienia obowiązku ubezpieczenia, o którym przepis ten stanowi (por. np. wyrok z dnia 19 marca 2007 r., III UK 133/06, OSNP 2008 nr 7-8, poz.114 i orzeczenia w nim powołane). Stanowiska tego nie można jednak wprost przenosić na syndyka masy upadłości, który nie prowadzi pozarolniczej działalności gospodarczej w rozumieniu przepisów prawa ubezpieczeń społecznych (nie jest przedsiębiorcą) i z tego względu granice czasowe podlegania przez niego obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym zakreślało i zakreśla samo posiadanie statusu syndyka (por. także wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 września 2010 r., II UK 82/10, LEX nr 661517 odnoszący się do obowiązku ubezpieczeniowego współników spółek osobowych prawa handlowego). Taka wykładnia znajduje potwierdzenie w zmienionej z dniem 20 września 2008 r. treści art. 13 ust. 4 ustawy systemowej, zgodnie z którym obowiązkowi ubezpieczeniowemu nie podlegają osoby prowadzące pozarolniczą działalność (a więc również syndycy) w okresie, na który wykonywanie działalności zostało zawieszona na podstawie przepisów o swobodzie działalności gospodarczej. Podstawę takiego zawieszenia stanowi art. 14a ustawy o swobodzie działalności gospodarczej, w myśl którego wykonywanie działalności gospodarczej może zawiesić wyłącznie przedsiębiorca. Niemożność pełnienia przez syndyka obowiązków z powodu zachodzących prze-

szkód może natomiast stanowić przesłankę wniosku o jego odwołanie w trybie art. 170 Prawa upadłościowego i uwolnienie się w ten sposób od obowiązku ubezpieczeniowego.

Wbrew sugestiom skarżącej, sprawowanie funkcji syndyka nie polega wyłącznie na świadczeniu w trakcie postępowania upadłościowego określonych czynności faktycznych i prawnych oraz czynności podejmowanych w postępowaniach sądowych i administracyjnych, a związanych bezpośrednio z likwidacją majątku upadłego i zaspokojeniem wierzycieli. W ramach swoich uprawnień syndyk zobowiązany jest do podejmowania i wykonywania także innych czynności. Otóż z mocy prawa z dniem ogłoszenia upadłości upadły traci zarząd oraz możliwość korzystania i rozporządzania majątkiem wchodzącym w skład masy upadłości, który obejmuje w zarząd i likwiduje syndyk, wyznaczony przez sąd na mocy postanowienia (art. 14 § 1 pkt 3, art. 15, art. 20 i art. 90 rozporządzenia z 1934 r. oraz art. 156 ust. 1 w związku z art. 51 ust. 1 pkt 6, art. 52, art. 75 ust. 1 i art. 173 Prawa upadłościowego). Zarządzanie majątkiem upadłego przez syndyka polega na podejmowaniu w stosunku do tego majątku czynności faktycznych i prawnych oraz czynności postępowania związanych z bieżącym utrzymywaniem majątku upadłego, jak również prowadzeniem jego przedsiębiorstwa. W specyfikę działalności syndyka nie jest więc wpisane wynikające z jego woli wykonywanie czynności powtarzających się, regularnie występujących i trwających, jak w przypadku osób wykonujących działalność gospodarczą, ale - w miarę potrzeb i wydawanych przez sędziego komisarza poleceń (art. 87 § 1 rozporządzenia z 1934 r. i art. 152 ust. 1 Prawa upadłościowego) - czynności występujących w trakcie postępowania upadłościowego co do zasady incydentalnie i nieregularnie. Trudno zatem przyjąć, aby podleganie przez syndyka obowiązkowi ubezpieczeniowemu miało być ograniczone wyłącznie do okresu, w którym faktycznie podjął on czynności wpisane w sferę jego obowiązków i uprawnień, a do tego w istocie zmierza prezentowana w skardze kasacyjnej interpretacja art. 13 ust. 4 ustawy systemowej.

Powyższe prowadzi do konkluzji, że podleganie przez syndyka obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym w okresie od dnia rozpoczęcia wykonywania działalności pozarolniczej do dnia zaprzestania jej wykonywania w rozumieniu art. 13 ust. 4 ustawy systemowej należy odnosić do okresu posiadania statusu syndyka, a nie do faktycznego wykonywania przez niego określonych czynności w toku toczącego się postępowania upadłościowego.

Z powyższych względów skarga kasacyjna podlega oddaleniu na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c.

=====